

Forslag til grunnordning for hovedgudstjenester i Frogner kirke – til behandling på menighetsmøte 8. september 2013

Den grunnleggende strukturen for hovedgudstjenester ligger i høymesseliturgien. *Hovedgudstjeneste* er i gudstjenestereformen definert som "menighetens hovedsamling på søn- og helligdager, slik dette er forordnet av biskopen". De hovedgudstjenestene som ikke er ordinære høymesser, har større eller mindre avvik fra den vanlige høymesseliturgien. Følgende typer hovedgudstjenester er med i forslaget:

1. Høymesse
2. Familiegudstjeneste
3. Adventstid
4. Julaften
5. Juledag, påskedag, pinsedag ("førstedagene")
6. Fastetid
7. Skjærtorsdag
8. Langfredag
9. Bots- og bønnedag
10. Allehelgensdag
- Konfirmasjonstidens spesielle gudstjenester:*
11. - Gudstjeneste med presentasjon
12. - Gudstjeneste med samtale
13. - Konfirmasjonsgudstjeneste

Av disse gudstjenestetypene er det *familiegudstjenesten* som avviker mest fra den ordinære høymesseliturgien. Den har derfor fått sitt eget oppsett. For de øvrige typene er det bare angitt hvilke forskjeller det er til den ordinære høymesseliturgien. **Forslagene er utarbeidet av gudstjenesteutvalget, som er nedsatt av menighetsrådet. Etter behandlingen på menighetsmøtet treffer menighetsrådet på vegne av menigheten sitt vedtak om hva søknaden til biskopen om lokal grunnordning for Frogner skal inneholde.** Den *foreløpige grunnordningen* som har vært brukt i Frogner kirke siden 1. søndag i advent 2012, inneholdt bare vedtak om det som *måtte* behandles i første omgang. Vedtak som ble gjort til den foreløpige grunnordningen, er stort sett fulgt opp i det foreliggende forslaget. I dokumentet nedenfor viser venstre spalte hva som er til behandling og som det må tas stilling til nå. I høyre spalte er gudstjenesteutvalgets forslag markert med innrykket skrift i kursiv (og svart farge), og nummerert som punktene i venstre spalte. Det som står med blå skrift i høyre spalte og ikke er innrykket, er *gudstjenestens gang* slik den vil være hvis forslagene blir vedtatt. For oversiktens skyld er forslagene hentet ut fra forskjellige formelle skjemaoppsett som skal sendes inn. Nummereringen av ledd i venstre spalte er hentet fra det materialet som er sendt ut sentralt. De punktene i den lokale grunnordningen som ikke naturlig kan innpasses i forslaget til ordning for høymesse, er gjengitt separat *etter* høymesseordningen. Deretter er gjengitt forslagene for de andre typene hovedgudstjeneste.

Hovedgudstjeneste nr. 1 - HØYMESSE

Punkter i en grunnordning det må tas stilling til lokalt – og hvilke alternativer som foreligger til enkelte ledd:

Gudstjenesteutvalgets forslag til lokal grunnordning for høymesse i Frogner kirke
L = liturg, *ML* = medliturg, *M* = menighet, *A* = alle

<p>Ledd 1: Klokkeringing / Forberedelse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal det være "Forberedelse"? (Hvis ikke, starter gudstjenesten med preludium/inngangssalme, etter vanlig klokkeringing i fem minutter.) 	<p>Klokkeringing / Forberedelse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Det skal være "forberedelse". I enkelte gudstjenester kan likevel informasjon om dagens gudstjeneste utelates, slik at det bare oppfordres til å være stille for Gud. Det bør tilstrebes at de tre klokkeslagene kommer på det tidspunktet som er kunngjort for gudstjenesten, vanligvis kl. 11.00. <p>Etter den siste ringingen kl. 10.55-11.00 følger en "Forberedelse", som er en kort informasjon om dagens gudstjeneste. Den avsluttes med "La oss være stille for Gud" og en kort stillhet, fulgt av tre klokkeslag.</p>
<p>Preludium</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Den lokale grunnordningen skal ha regler om inngangsprosesjon. Den kan være en fast ordning i alle høymesser, eller variere i forhold til type gudstjeneste eller spesielle dager i kirkeåret. 2. Hvis det i prosesjonen bæres inn brød og vin til nattverden, kan det settes på alteret eller på et sidebord ved alteret. (Brød og vin kan også være satt fram på alteret eller et sidebord før gudstjenesten.) 	<p>Preludium</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvis det er dåp i gudstjenesten, er det normalt inngangsprosesjon. I andre gudstjenester bestemmer liturgen om det skal være prosesjon. Menigheten står under prosesjonen. 2. Liturgen bestemmer om det skal bæres inn brød og vin til nattverden i inngangsprosesjonen. Hvis det bæres inn brød og vin, settes det på alteret, ikke på et sidebord. Liturgen bestemmer hvem og hva som skal være med i prosesjonen. <p>Kan være forspill til inngangssalmen, et frittstående orgelstykk eller korsang. Når det er prosesjon, reiser menigheten seg når prosesjonen kommer inn.</p>
<p>Ledd 2: Inngangssalme</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal menigheten stå eller sitte under inngangssalmen? 	<p>Inngangssalme</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Menigheten skal stå under inngangssalmen. <p>Alle står under den første salmen.</p>
<p>Ledd 3: Inngangssord</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Det er liturgen som fra gang til gang bestemmer hvilket av de oppgitte inngangssord som skal brukes. 2. I den lokale grunnordningen kan det bestemmes at menigheten skal si Amen etter inngangssordet. 	<p>Inngangssord</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liturgen velger ett av fire oppgitte inngangssord. 2. Menigheten skal ikke si Amen etter inngangssordet.
<p>Ledd 4: Samlingsbønn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valg av samlingsbønn til regelmessig bruk. I den lokale grunnordningen kan det velges én eller to-tre blant flere gitte alternativer. 	<p>Samlingsbønn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Alternativ 1 (venstre spalte) eller 8 (høyre spalte) skal brukes. Avgjøres fra gang til gang av liturgen i samarbeid med medliturg(er).</i> <p>ML La oss be. Hellige Gud, vi er samlet for ditt ansikt for å møte din kjærlighet og sannhet. Send oss din Ånd og gjør oss åpne for det du vil gi oss. La ditt ord slå rot i våre hjerter, så Kristus lever i oss, og vi blir ett i deg og tjener deg i alle ting.</p> <p>Eller: La oss takke og be. Hellige Gud, du som har gitt oss livet i gave: Takk for at du tar imot oss i dåpen og styrker oss i nattverdens måltid. Led oss ved ditt ord og gjør oss åpne for det du vil gi oss.</p> <p><i>Samlingsbønnen avsluttes med:</i></p>

	<p>ML Gud, vi ber. <i>Eller:</i> Vi ber i Jesu navn. A Amen.</p>
<p>Ledd 5: Syndsbekjennelse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plasseringen av syndsbekjennelsen kan være her (som ledd 5 etter samlingsbønnen) eller før forbønnen (etter kunngjøringene, ledd 16). 2. Hvilken syndsbekjennelse som skal brukes, kan velges blant flere alternativer. 3. Skal det være "løftesord" etter syndsbekjennelsen? 	<p>Syndsbekjennelse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Syndsbekjennelsen plasseres i Samlingsdelen, som ledd 5.</i> 2. <i>Versjon 2 brukes. (Gjengitt nedenfor.) I enkelte gudstjenester kan det brukes en lokalt utformet syndsbekjennelse etter den modellen som er angitt i "Ordning for hovedgudstjeneste", side 2.37 (der kalt versjon 7). Liturgen avgjør om dette skal skje, og hvordan den skal forberedes.</i> 3. <i>Det skal ikke være "løftesord" etter syndsbekjennelsen.</i> <p>L La oss bøye oss for Gud og be om tilgivelse. <i>(Liturgen kneler.)</i></p> <p>A Gud, vær meg nådig! Tilgi meg min synd for Jesu Kristi skyld. Skap i meg et rent hjerte, og gi meg kraft til nytt liv ved din hellige ånd.</p>
<p>Ledd 6: Bønnerop – Kyrie</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valg av tekstform blant oppgitte alternativer, eller et annet kyrie. 2. Skal valg av kyrie overlates til "liturgen og gruppen som forbereder den enkelte gudstjeneste"? 3. Eventuell bruk av kyrielitani. 4. Skal valg av kyrielitani overlates til "liturgen og gruppen som forbereder den enkelte gudstjeneste"? 5. Valg av melodi. 	<p>Bønnerop – Kyrie <i>(synges)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Tekstformen Kyrie eleison. Gud Fader, miskunne deg benyttes. (Gjengitt nedenfor.)</i> 2. <i>Valg av kyrie overlates ikke til "liturgen og gruppen som forbereder den enkelte gudstjeneste". Se likevel punkt 3-4 nedenfor.</i> 3. <i>Kyrielitani kan benyttes i enkelte gudstjenester.</i> 4. <i>Bestemmes av liturgen i samarbeid med organist og, hvis gudstjenesten forberedes av en gruppe, også i samarbeid med denne.</i> 5. <i>Melodiene fra høymesseliturgien av 1977 benyttes. (Allmenn serie, for festtidene og for fastetiden.)</i> <p>M Kyrie eleison, Gud Fader, miskunne deg. Kriste eleison, Herre Krist, miskunne deg. Kyrie eleison, Hellig Ånd, miskunne deg.</p>
<p>Ledd 7: Lovsang – Gloria</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Det skal tas stilling til bruk av Gloria, utvidet Gloria eller bruk av alternative gloria og lovsanger. 2. Dette kan også overlates til "liturgen og gruppen som forbereder den enkelte gudstjeneste". 	<p>Lovsang – Gloria <i>(Synges. Utelates i fastetiden.)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Grunnformen fra "Ordning for hovedgudstjeneste", side 2.8, skal benyttes. (Gjengitt nedenfor.) Melodiene fra høymesseliturgien av 1977 benyttes. Ved enkelte gudstjenester kan en av variantene fra side 2.41-43 benyttes.</i> 2. <i>Valg av alternative Gloria og lovsanger bestemmes av liturg og organist i fellesskap. Dersom de er uenige, benyttes bare grunnformen.</i> <p>L Ære være Gud i det høyeste! M Og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag. Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg. Amen.</p>

<p>Dåp – Dåpssalme – Trosbekjennelse (Credo)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plassering av dåp i gudstjenesten. (Etter Gloria – eller andre steder.) 2. Hvor ofte det kan være dåp i hovedgudstjenester. 3. Eventuelt hvor mange dåp det kan være i én hovedgudstjeneste. 4. Dåpsfamiliens eller andre medliturgers medvirkning under dåpen. 5. Når i gudstjenesten skal dåpsbarnets/dåpskandidatens fulle navn nevnes? 6. Dåp i egen gudstjeneste? 	<p>Dåp – Dåpssalme – Trosbekjennelse (Credo)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Dåpen plasseres etter ledd 7, dvs. etter Gloria.</i> 2. <i>Ingen faste begrensninger på hvor ofte det kan være dåp i hovedgudstjenester.</i> 3. <i>Vanligvis ikke flere enn tre dåp i en hovedgudstjeneste. Det kan gjøres unntak i særlige tilfeller.</i> 4. <i>Dåpsfamilien eller andre medliturger kan brukes til enkelte oppgaver etter avgjørelse av liturgen.</i> 5. <i>Dåpsbarnets/dåpskandidatens fulle navn nevnes normalt i informasjonen om dagens gudstjeneste i forberedelsesdelen før de tre klokkeslagene, eventuelt i innledningen til dåpen ("Med takk og glede tar menigheten imot ..."). Dåpsbarnets/dåpskandidatens fulle navn nevnes bare én gang i gudstjenesten.</i> 6. <i>Det kan arrangeres egne dåpsgudstjenester (f.eks. søndag kl. 13) dersom det er behov for det.</i> <p><i>Hvis det er ikke er dåp i gudstjenesten, kommer trosbekjennelsen etter prekenen. I forbindelse med dåpen synges en dåpssalme til innledning, avslutning eller annet steds. Leddene ellers er:</i></p> <p>Mottakelse til dåp Takkebønn Jesu ord om dåpen og troen (Matt. 28, 18-20)</p>
	<p>Forsakelsen og troen</p> <p>L La oss sammen bekjenne forsakelsen og troen, som vi døper våre barn til: <i>(alle reiser seg)</i></p> <p>A Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.</p> <p>Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper.</p> <p>Jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår Herre, som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet, fór ned til dødsriket, stod opp fra de døde tredje dag, fór opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd, skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde.</p> <p>Jeg tror på Den Hellige Ånd, en hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv. Amen. <i>(Alle setter seg.)</i></p> <p>Bønn ved døpefonten (vannet helles i døpefonten) Dåpen</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Skal dåpslys brukes? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Dåpslys skal brukes.</i> <p>Utdeling av dåpslys Ord om hellig ansvar (foreldre og faddere reiser seg)</p>

<p>Ledd 8: Dagens bønn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal ledd 8 "dagens bønn" (tidligere kalt "kollektbønn") være med? 	<p>Dagens bønn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Ledd 8 dagens (kollekt)bønn skal være med. De nyformulerte bønnene i høringsutkast fra Kirkerådet benyttes inntil Kirkemøtet vedtar de nye bønnene. Bønnen avsluttes med at menigheten synger "Amen".</i> <p><i>L La oss alle be. Liturgen fremsier eller messer dagens kollektbønn. M Amen.</i></p>
<p>Ledd 9: Første lesning</p> <p>Fra Det gamle testamentet. Menigheten sitter under lesningen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal menigheten svare "Gud være lovet" etter tekstlesningen? 	<p>Første lesning</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Menigheten skal ikke svare "Gud være lovet" etter "Slik lyder Herrens ord."</i> <p><i>L/ML La oss høre Herrens ord. ML leser en av dagens tekster fra Det gamle testamente. Menigheten sitter under lesningen.</i></p>
<p>Ledd 10: Bibelsk salme / Salme (eventuelt korsang, eventuelt bare en kort stillhet)</p>	<p>Salme eller bibelsk salme (eventuelt korsang, eventuelt bare en kort stillhet)</p>
<p>Ledd 11: Andre lesning</p> <p>Fra Det nye testamentet utenom evangeliene. Menigheten sitter under lesningen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal menigheten svare "Gud være lovet" etter tekstlesningen? (Jfr. ovenfor under første tekstlesning.) 	<p>Andre lesning</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Menigheten skal ikke svare "Gud være lovet" etter "Slik lyder Herrens ord."</i> <p><i>ML leser en av dagens tekster fra Det nye testamente. Menigheten sitter under lesningen.</i></p>
<p>Ledd 12: Evangelium Halleluja / Salme</p> <p>Menigheten reiser seg under eventuelt hallelujaomkved og lesningen av evangelieteksten.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Søndagsskoleprosesjon – hvordan og når i gudstjenesten? Skal det være faste rutiner for når barna går til søndagsskole, eventuelt under egen søndagsskolesang? Når skal barna komme inn igjen, eventuelt for å delta i nattverden? 2. Skal det være evangelieprosesjon (som fast ordning, eventuelt i enkelte typer hovedgudstjenester, eller på spesielle dager i kirkeåret)? 3. Skal menigheten svare "Gud være lovet" etter at liturgen (evt. medliturgen) har sagt "Slik lyder det hellige evangelium"? (Jfr. ovenfor under første lesning.) 4. Melodi for evt. hallelujaomkved. 	<p>Salme før prekenen (kan erstattes av hallelujaomkved) Evangelium</p> <p><i>Menigheten reiser seg under eventuelt hallelujaomkved og lesningen av evangelieteksten.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Eventuell søndagsskoleprosesjon finner sted under salme før prekenen. Det er for tiden ikke søndagsskole i Frogner kirke, og videre detaljer om søndagsskoleprosesjon tas opp med søndagsskolens ledere dersom det kommer i gang søndagsskole.</i> 2. <i>Det er ikke evangelieprosesjon.</i> 3. <i>Menigheten skal ikke svare "Gud være lovet" etter at liturgen (evt. medliturgen) har sagt "Slik lyder det hellige evangelium."</i> 4. <i>Normalt er det ikke hallelujaomkved. I enkelte gudstjenester kan liturgen likevel bestemme at det skal være hallelujaomkved (i stedet for salmen). I så fall benyttes normalt melodien på side 708 i "Liturgisk musikk for Den norske kirke" (2011), "Slavisk melodi".</i>
<p>Ledd 13: Preken</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plassering av eventuelle hilsener, vitnesbyrd og forbønnsønsker i gudstjenesten. (Jfr. ledd 16 og 17.) 	<p>Preken</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Det skal unntaksvis kunne settes av plass til hilsener, vitnesbyrd og forbønn i gudstjenesten. Det avgjøres fra gang til gang av liturgen i samarbeid med andre som forbereder gudstjenesten. Et naturlig sted for eventuelle vitnesbyrd er i</i>

	<p><i>tilknytning til ledd 13 – Preken. (Jfr. ledd 16 for hilsener og ledd 17 for forbønnsønsker.)</i></p> <p><i>Når prekenteeksten (som normalt er evangelieteksten) leses, reiser menigheten seg. (Jfr. ovenfor om eventuelt hallelujaomkved.)</i></p>
<p>Ledd 14: Trosbekjennelse – Credo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Når skal den apostoliske og når skal den nikenske trosbekjennelsen benyttes? 2. Skal trosbekjennelsen leses eller synges? 	<p>Trosbekjennelse – Credo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Normalt brukes den apostoliske trosbekjennelsen. Også den nikenske kan benyttes.</i> 2. <i>Vanligvis fremsies trosbekjennelsen, men den kan også synges. Liturg og organist bestemmer melodi fra gang til gang.</i> <p><i>Ved dåp i gudstjenesten, kommer trosbekjennelsen der.</i></p>
<p>Ledd 15: Salme</p> <p>Kan falle bort dersom trosbekjennelsen synges.</p>	<p>Salme</p> <p><i>Kan falle bort dersom trosbekjennelsen synges.</i></p>
<p>Ledd 16: Kunngjøringer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal det være kunngjøringer i gudstjenesten, eller skal kunngjøringene formidles på andre måter? 2. Hvis det skal være kunngjøringer, skal de være i begynnelsen av forbønnsdelen (som her) eller et annet sted? (NB: Informasjon om dagens gudstjeneste i forberedelsesdelen før inngangssalmen skal <i>ikke</i> brukes til vanlige kunngjøringer om det som skal i menigheten i tiden som kommer.) 3. Plassering av eventuelle hilsener, vitnesbyrd og forbønnsønsker i gudstjenesten. (Jfr. ledd 13 og 17.) 	<p>Kunngjøringer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kunngjøringer skal være med.</i> 2. <i>Kunngjøringene legges i begynnelsen av forbønnsdelen som ledd 16.</i> <i>Innslag som presentasjon av konfirmanter, nye medarbeidere o.l. kan plasseres i tilknytning til kunngjøringene.</i> 3. <i>Det skal unntaksvis kunne settes av plass til hilsener, vitnesbyrd og forbønn i gudstjenesten. Det avgjøres fra gang til gang av liturgen i samarbeid med andre som forbereder gudstjenesten.</i> <i>Et naturlig sted for eventuelle hilsener er i tilknytning til ledd 16 - kunngjøringer. (Jfr. ledd 13 for vitnesbyrd og ledd 17 for forbønnsønsker.)</i>

<p>Ledd 17: Forbønn for kirken og verden</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal man i gudstjenesteordningen ta stilling til hvilke forbønner som vanligvis skal benyttes, eller skal det overlates til liturgen og gruppen som forbereder gudstjenesten (hvis det er en slik gruppe), å velge hvilken forbønn som skal benyttes på den enkelte gudstjeneste, enten fra temaområder eller modeller i gudstjenestepermen, side 2.45-2.54) eller en av de ferdig formulerte bønnene (side 2.54-2.60)? 2. Det skal tas stilling til om det skal være ett, to eller tre menighetssvar som vanligvis benyttes i forbønnen. Av nykomponerte svar til gudstjenestereformen har to vært utprøvd i Frogner kirke: <ol style="list-style-type: none"> a. "Hør vår bønn. Hør vår bønn. La ditt rike komme, la din vilje skje, Gud! Hør vår bønn." av Iver Kleive. b. "Herre, vår Gud, hør oss når vi ber. [Amen.]" av Johan Varen Ugland. 3. Plassering av eventuelle hilsener, vitnesbyrd og forbønnsønsker i gudstjenesten. (Jfr. ledd 13 og 16.) 	<p>Forbønn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Normalt brukes ferdig formulerte bønner fra <i>Ordning for hovedgudstjeneste, side 2.54-60</i>. Forbønnen ledes fortrinnsvis av liturgen, men kan også ledes av en medliturg. De enkelte bønneavsnitt kan leses av flere. Menighetssvar synges etter hvert bønneavsnitt. 2. Som forbønnsvar brukes vanligvis "Hør vår bønn. Hør vår bønn. La ditt rike komme, la din vilje skje, Gud! Hør vår bønn." av Iver Kleive. Ved enkelte gudstjenester kan andre forbønnsvar brukes, f.eks. "Å Gud, hør vår bønn" (Taizé). 3. Det skal unntaksvis kunne settes av plass til hilsener, vitnesbyrd og forbønn i gudstjenesten. Det avgjøres fra gang til gang av liturgen i samarbeid med andre som forbereder gudstjenesten. Et naturlig sted for eventuelle forbønnsønsker er i tilknytning til ledd 17 - forbønn. (Jfr. ledd 13 for vitnesbyrd og ledd 16 for hilsener.) <p>L/ML La oss be for kirken og verden. Liturgen/medliturgen leder forbønnen.</p> <p>Etter hver bønn: M synger et forbønnsvar. I fastetiden brukes Litaniet som forbønn.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 4. Skal "Vi minnes de døde og ber for de sørgende" være med i gudstjenesten? 	<ol style="list-style-type: none"> 4. "Vi minnes de døde og ber for de sørgende" skal være med og inngår som siste del av "forbønn for kirken og verden", og avsluttes derfor med forbønnsvaret. <p>Vi minnes de døde og ber for de sørgende: ML/L Vi reiser oss. (<i>Menigheten reiser seg.</i>) La oss minnes dem i vår menighet det er holdt gravferd for siden sist vi var samlet. <i>Navnene til de avdøde, med fødselsår eller alder, leses opp. Kort stillhet.</i> ML/L Lær oss å telle våre dager så vi kan få visdom i hjertet. [Salme 90, 12.] L/ML Barmhjertige Gud, trøst de sørgende og vær dem nær i tiden som kommer. M synger forbønnsvaret.</p>
<p>Ledd 19: Salme før nattverden Menighetens takkoffer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal takkofferet samles inn som et eget ledd før nattverdssalmen (i så fall som "ledd 18") og med mulighet for framføring av egnet instrumental- eller vokalmusikk), eller skal innsamlingen skje under salmen (ledd 19)? 2. Hvordan skal ofringen skje? 	<p>Salme før nattverden Menighetens takkoffer samles inn under salmen. Avsluttes med at liturgen ber en kort bønn.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Menighetens takkoffer samles vanligvis inn under salmen før nattverden.</i> 2. <i>Offeret samles vanligvis inn i benkeradene og bæres så fram til alteret. Ofringen avsluttes med at liturgen ber en kort bønn, som f.eks. kan være en av dem som er gjengitt i Ordning for hovedgudstjeneste, ledd 18 eller 19, men uten at menigheten skal være med og si fram den siste linjen (som er et alternativ i begge bønnene). Menighetsrådet kan vedta andre innsamlingsformer for bestemte gudstjenester</i>

	(f.eks. ofring rundt alteret).
<p>Ledd 20: Nattverd. Takksigelse og bønn. Lovprisning – Prefasjon</p> <p>1. Valg av melodier.</p>	<p>Nattverd. Lovprisning – Prefasjon</p> <p>1. <i>Melodiene fra høymesseliturgien av 1977 benyttes.</i></p> <p>L Herren være med dere. M <i>Menigheten reiser seg og synger:</i> Og med deg være Herren. L Løft deres hjerter. M Vi løfter våre hjerter til Herren. L La oss takke Herren vår Gud. M Det er verdig og rett. L I sannhet verdig og rett er det Med dem vil også vi forene våre røster og tilbedende synge:</p>
<p>Ledd 20 forts.: Hellig – Sanctus</p> <p>1. Valg av melodier.</p>	<p>Hellig – Sanctus</p> <p>1. <i>Melodiene fra høymesseliturgien av 1977 benyttes når det gjelder allmenn serie og fastetiden. Som melodi for festtidene benyttes allmenn serie.</i></p> <p>M <i>(synger)</i> Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. All jorden er full av din herlighet. Hosianna i det høyeste. Velsignet være han som kommer i Herrens navn. Hosianna i det høyeste.</p>
<p>Ledd 20 forts.: Nattverdbønn</p> <p>Valg av nattverdbønn bestemmes av liturgen.</p>	<p>Nattverdbønn</p> <p>L <i>ber nattverdbønnen.</i></p>

<p>Ledd 20 forts.: Innstiftelsesordene – Verba</p> <ol style="list-style-type: none"> Etter innstiftelsesordene kan liturgen og menigheten si: <i>L Stort er troens mysterium. A Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen. (Evt. med tilføyelsen: Ham være ære for kjærligheten som er sterkere enn døden.)</i> Grunnordningen må ta stilling til om "Stort er troens mysterium. ... " skal være med. 	<p>Innstiftelsesordene – Verba</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Dialogen "Stort er troens mysterium / Kristus døde..." skal ikke være med.</i> <p>L Vår Herre Jesus Kristus i den natt da han ble forrådt...</p>
<p>Ledd 20 forts.: Fadervår (synges eller leses)</p> <ol style="list-style-type: none"> Hvilken tekstform av Fadervår skal benyttes? <ol style="list-style-type: none"> Vår Far i himmelen. La navnet ditt helliges. ... Fader vår, du som er i himmelen. La ditt navn holdes hellig. ... <i>Det er også anledning til å benytte Fadervår etter 1920-liturgien:</i> Fader vår, du som er i himmelen! Helliget vorde ditt navn ... Eventuelle retningslinjer for på hvilke gudstjenester Fadervår skal synges eller fremsies. Valg av melodi når Fadervår synges. 	<p>Fadervår (synges eller leses)</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Tekstformen "Vår Far i himmelen" benyttes.</i> <i>Normalt skal Fadervår synges.</i> <i>Melodi: Side 254 i "Liturgisk musikk for Den norske kirke" (2011), sats: Henrik Ødegaard.</i> <p>A Vår Far i himmelen. La navnet ditt helliges. La riket ditt komme. La viljen din skje på jorden slik som i himmelen. Gi oss i dag vårt daglige brød, og tilgi oss vår skyld, slik også vi tilgir våre skyldnere. Og la oss ikke komme i fristelse, men frels oss fra det onde. For riket er ditt, og makten og æren i evighet. Amen.</p>
<p>Ledd 21: Nattverdmåltidet. Fredshilsen – Pax</p> <ol style="list-style-type: none"> Skal en mer utførlig fredshilsen være med? (Første del, "Guds fred være med dere. / Guds fred være med deg", skal uansett være med.) 	<p>Nattverdmåltidet. Fredshilsen – Pax</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>En mer utførlig fredshilsen skal være med. ("La oss hilse hverandre...")</i> <p>L Guds fred være med dere. M Guds fred være med deg. L/ML La oss hilse hverandre med et tegn på fred. <i>Menigheten hilser hverandre med et håndtrykk og kan si "Guds fred" eller lignende ord – eller uten å si noe.</i></p>
<p>Ledd 21 forts.: [Brødsbrytelse]</p> <ol style="list-style-type: none"> Skal <i>brødsbrytelse</i> være med? Liturgen kan da si: "Brødet som vi bryter, gir oss del i Kristi kropp. Vinen som vi drikker, gir oss del i kristi blod." 	<p>[Brødsbrytelse]</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Brødsbrytelse skal ikke være med.</i>
<p>Ledd 21 forts.: Du Guds Lam – Agnus Dei</p> <ol style="list-style-type: none"> Valg av melodi. 	<p>Du Guds Lam – Agnus Dei</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Melodiene fra høymesseliturgien av 1977 benyttes (allmenn serie, for festtidene, for fastetiden).</i> <p>M Du Guds Lam, som bærer verdens synder, miskunne deg over oss. Du Guds Lam, som bærer verdens synder, miskunne deg over oss. Du Guds Lam, som bærer verdens synder, gi oss din fred.</p>

<p>Ledd 21 forts.: Utdeling</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skal liturgen si "Kom, for alt er gjort ferdig"? 2. Skal det i tilfelle sies før eller etter "Du Guds Lam"? 3. Hva slags vin og brød skal benyttes? 4. Hvilken utdelingsmåte? 5. Skal menigheten være med i den avsluttende delen av tilsigelsesordet etter utdelingen? <p>Utdelingsordene kan være: "Dette er Jesu legeme. / Dette er Jesu blod." Eller: "Kristi kropp, gitt for deg. / Kristi blod, utøst for deg." Det er <i>liturgen</i> som bestemmer hvilke utdelingsord som skal brukes. Den enkelte kan svare: "Amen." Barn og andre som kommer fram, og som viser at de ikke skal motta nattverden, velsignes av den som bærer brødet, med håndspåleggelse eller korstegning. Det er <i>soknepresten</i> som godkjenner nattverdmedhjelperne.</p>	<p>Utdeling</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Liturgen skal si "Kom, for alt er gjort ferdig".</i> 2. <i>Det skal sies <u>etter</u> "Du Guds Lam".</i> 3. <i>Det benyttes avalkoholisert rød druevin og glutenfrie oblater.</i> 4. <i>Normalt benyttes kontinuerlig utdeling ved alteret. Alternativt kan utdelingen skje andre steder i kirkerommet ("stasjoner"), også der med særkalker. I gudstjenester der det ventes spesielt mange deltakere, kan intinksjon (dypping av brødet i vinen) benyttes, eventuelt samtidig med kontinuerlig utdeling ved alteret med særkalker. I hver gudstjeneste må det gis mulighet til å motta brød og vin sittende for dem som trenger det.</i> 5. <i>Menigheten skal ikke delta i avslutningen av tilsigelsesordene etter utdelingen. ("Han styrke og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv.")</i> <p>L Kom, for alt er gjort ferdig. <i>De første nattverd gjestene går fram og kneler på alterringen. Menigheten for øvrig setter seg. Hver enkelt nattverd gjest går tilbake til sin plass når han/hun har mottatt brød og vin, og en annen tar plassen på knefallet. Begre til vinen står på alterringen. De settes etter bruk på de små bordene ved trappen. Nattverdoblatene ("brødet") er glutenfrie, vinen er alkoholfri. Noen ganger kan utdelingen skje andre steder i kirkerommet enn ved alterringen. Da brukes også vanligvis enkeltbeger til vinen. Men også intinksjon kan benyttes. Da får man "brødet" og dyppe det selv i vinen.</i> Utdelingsordene lyder: Dette er Jesu legeme. / Dette er Jesu blod. (Eventuelt: Kristi kropp, gitt for deg. / Kristi blod, utøst for deg.) Etter utdelingen: L Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har nå gitt oss sitt hellige legeme og blod som han gav til soning for alle våre synder. Han styrke og holde oss oppe i en sann tro til det evige liv. (<i>Kan tilføyes:</i>) Fred være med dere.</p>
<p>Ledd 22: Måltidets avslutning Takkebønn for nattverden</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Valg av takkebønn kan bestemmes i grunnordningen, eller liturgen og gruppen som forbereder gudstjenesten kan stilles fritt. 	<p>Måltidets avslutning Takkebønn for nattverden</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Av de fire oppførte alternativene for takkebønn benyttes nr. 2: "Vi takker deg, himmelske Far...". Liturgen messer eller leser takkebønnen. Når den messes, synger menigheten "Amen" til slutt.</i> <p>L La oss takke og be. Vi takker deg, himmelske Far, for dine velsignede gaver. Vi ber deg at du ved disse gavene vil bevare oss i troen på deg, forene oss i din kjærlighet og stadfeste i oss håpet om det evige liv, for Jesu Kristi skyld. (<i>Hvis takkebønnen messes:</i>) M Amen.</p>
<p>Ledd 23: Slutningssalme</p>	<p>Slutningssalme (<i>menigheten reiser seg</i>)</p>

<p>(Salmen kan flyttes til ledd 26, postludium/utgangsprosesjon.)</p> <p>1. Skal menigheten stå eller sitte under slutningssalmen?</p>	<p>1. <i>Menigheten skal stå under slutningssalmen.</i></p>
<p>Ledd 24: Velsignelse Lovprisning – Benedicamus</p> <p>1. Valg av melodi.</p>	<p>Lovprisning – Benedicamus</p> <p>1. <i>Melodi fra høymesseliturgien av 1977. Normalt skal det første alternativet under ledd 24 (Lovprisning/Benedicamus etterfulgt av velsignelsen, og Amen sunget av menigheten) benyttes. Liturgen kan også velge et av de andre alternativene.</i></p> <p>L La oss prise Herren. <i>Menigheten reiser seg.</i></p> <p>M Gud være lovet. Halleluja. Halleluja. Halleluja.</p>
<p>Ledd 24 forts.: Velsignelsen</p>	<p>Velsignelsen</p> <p>L Herren velsigne deg og bevare deg. Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig. Herre løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred. <i>(Den enkelte kan her gjøre korsets tegn.)</i></p> <p>M Amen. Amen. Amen.</p>
<p>Ledd 24 forts.: Stille bønn. 3x3 bønnslag med kirkeklokkene</p>	<p>Stille bønn. 3x3 bønnslag med kirkeklokkene</p>
<p>Ledd 26: Postludium / Utgangsprosesjon</p> <p>1. Skal det være utgangsprosesjon? (Den kan eventuelt begynne mot slutten av postludiet, eller etter at et par vers av en utgangssalme er sunget. Hele menigheten kan følge prosesjonen ut av kirken.)</p>	<p>Postludium</p> <p>1. <i>Ordinært er det ikke utgangsprosesjon. Men liturgen kan bestemme at det ved enkelte anledninger skal være det. Utsendelsesordene (ledd 25) kommer da <u>før</u> prosesjonen begynner å gå.</i></p> <p><i>Vanligvis orgelspill. Eventuelt korsang. Menigheten blir normalt sittende under postludiet. Noen ganger er det utgangsprosesjon. Da reiser menigheten seg. Hele menigheten kan da følge prosesjonen ut av kirken.</i></p>
<p>Ledd 25: Utsendelse</p> <p>(Dersom menigheten blir sittende under postludiet, kan utsendelsesordet sies etter postludiet.)</p> <p>1. Valg av utsendelsesord. 2. Utsendelsesordets plass ved utgangsprosesjon.</p>	<p>Utsendelse</p> <p>1. <i>Som utsendelsesord brukes normalt "Gå i fred. Tjen Herren med glede."</i></p> <p>2. <i>Hvis det er utgangsprosesjon (jfr. ledd 26), kommer utsendelsesordet <u>før</u> prosesjonen begynner å gå.</i></p> <p>L Gå i fred. Tjen Herren med glede. <i>Hvis det er utgangsprosesjon, sies disse ordene før prosesjonen begynner å gå.</i></p>

Tillegg: Punkter som ikke naturlig hører med under bestemte enkeltledd i høymesseliturgien

Fra hovedavsnitt H – Medliturger

<p>Når medliturg skal benyttes der det er angitt ML/L eller L/ML</p>	<p>Det bestemmes ikke på forhånd. Men når det i gudstjenesteordningen står ML/L, er det normale at det er en medliturg, og omvendt når det står L/ML.</p>
--	---

Plan for hvordan medliturgenes medvirkning kan utvides	Det lages ingen egen plan for dette.
Retningslinjer for medliturgenes antrekk (sivilt antrekk eller liturgiske klær)	Nattverdmedhjelpere bruker hvit kappe. Øvrige medliturger som ikke har egne liturgiske klær, bruker sivil antrekk. Det forutsettes at de som medvirker med liturgiske oppgaver i gudstjenesten, er seg bevisst hvordan man er kledd i forhold til den gudstjenestelige helheten man er en del av.

Fra hovedavsnitt I – Bevegelser og handlinger

Anledning til lystenning	Det er normalt anledning til lystenning i lysgloben bak i kirken når folk kommer til kirken. Unntatt er Allehelgensdag. Da står lysgloben framme i kirken, og lystenning kan finne sted i forbindelse med nattverden eller egen lysmarkering.
--------------------------	---

Hovedavsnitt J – Praktiske forhold og tilrettelegging

Rutiner for bruken av kirkerommet før, under og etter gudstjenesten	Når det er gudstjeneste kl. 11, skal dørene være åpnet senest kl. 10.15. Senest kl. 10.40 skal alle forberedelser i kirkerommet være avsluttet. Det innebærer bl.a. at lysgloben skal være klargjort, salmenumrene være hengt opp på salmetavlene, eventuelle kor- eller musikkprøver være avsluttet. Kirketjener er ansvarlig for at alterlysene tent, og at høyttaleranlegget er slått på og prøvd.
Universell utforming	Kirketjener, andre ansatte og frivillige som har oppgaver i gudstjenesten (f.eks. kirkeverter, medliturger), skal medvirke til å gjøre det så lett som mulig å delta i gudstjenesten for mennesker med nedsatt funksjonsevne der utformingen av kirkerommet og dets interiør ikke er tilstrekkelig universelt utformet. Det kan f.eks. innebære at det ikke plasseres noe på gulvet som gjør det vanskeligere enn nødvendig å bruke rullestol, og at teleslyngeanlegget fungerer. Det informeres om muligheten til å motta nattverd på første benk og på gulvet nedenfor kortrappen. Slik informasjon kan gis i programarket for gudstjenesten, hvis et slikt foreligger, eventuelt muntlig på egnet sted i gudstjenesten.
Retningslinjer for privat fotografering og lyd- og bildeopptak under gudstjenesten	Fotografering og filming er tillatt under inngangsprosesjon og eventuell utgangsprosesjon. Under gudstjenesten kan bilder tas fra kirkebenken, men uten blits. Dette gjelder også under dåp, der ingen bør reise seg, krysse midtgangen eller gå opp i koret for å fotografere. Etter gudstjenesten kan alle ta bilder ved døpefonten. Hensikten med retningslinjene er at menighetens oppmerksomhet ikke skal rettes mot fotografering og fotografer på bekostning av innholdet i gudstjenesten. Retningslinjene gjøres kjent for dem som møter i dåpssamtaler. De kan eventuelt også nevnes i et eventuelt trykt gudstjenesteprogram eller i forberedelsesdelen.
Andre faste rutiner ut fra lokalt særpreg og lokale behov	Offeret blir talt opp av to betroede personer umiddelbart etter gudstjenesten, f.eks. nattverdmedhjelpere og tekstleser. Menighetsrådet fastsetter øvrige rutiner for sikker behandling av offeret (f.eks. oppbevaring, bank).

Hovedavsnitt K – Retningslinjer for årsplanen

Hvor ofte en skal feire de ulike typene hovedgudstjenester i menigheten, og i de	Det bør være 2-4 familie-gudstjenester pr. semester (hovedgudstjeneste nr. 2). Øvrige søndager feires høymesse
--	--

forskjellige kirkene dersom det er flere	(hovedgudstjeneste nr. 1). På de søn- og helligdagene eller i de periodene i kirkeåret som er oppregnet i avsnitt B, skal hovedgudstjenestene følge de ordningene som er angitt i B (hovedgudstjeneste nr. 3-13).
Feiring av gudstjenester på særskilte dager i kirkeåret	Utenom de dagene som er nevnt under B, er det ikke fastsatt ordninger for gudstjenester på andre særskilte dager i kirkeåret. Det er likevel ikke til hinder for at det kan feires gudstjeneste på slike dager, f.eks. påskenatt, Olsok eller Mikkelsmess. Ved påskenattsgudstjeneste brukes ordningen fra "Gudstjenestebok for Den norske kirke" (1977), del I, side 223 fg., med mulighet for enkelte justeringer.
Integrering av menighetens trosopplæring i gudstjenestefeiringen	Dette vil særlig knyttes til familiegudstjenester, men kan også være aktuelt i høymesser eller egne temagudstjenester.
Hensyn til lokale planer for diakoni, kirkemusikk og trosopplæring	En søndag hver høst legges det i gudstjenesten spesielt vekt på det diakonale oppdraget ("Diakonens dag").
Temagudstjenester	Det etableres ikke faste rutiner for temagudstjenester.

Hovedgudstjeneste nr. 2 – FAMILIEGUDSTJENESTE

Innledning

Generelt er det et ønske om at familiegudstjenestens liturgi ikke skal være for avvikende fra høymessens liturgi. Det musikalske uttrykket skal være gjennomarbeidet og framstå som en integrert del av liturgien. Forslaget åpner for at det kan være både dåp og nattverd i familiegudstjenesten (men normalt ikke flere enn to dåp), eller bare dåp eller bare nattverd, eller ingen av delene. Liturgen avgjør om det skal være nattverd, også ut fra en vurdering av gudstjenestens lengde, som ikke bør være over én time. Det er ønskelig at barn og unge (og eldre) kan ha oppgaver i gudstjenesten (f.eks. bære dåpsmuggen, blomster, nattverdselementene, samle inn kollekt). Nattverdelementene kan bæres inn i inngangsprosesjonen og plasseres på alteret, eventuelt på et eget bord i koret (eller et annet egnet sted fremme i kirkerommet) og i så fall siden bæres fram til alteret (fortrinnsvis av barn eller unge) sammen med offeret når det samles inn og bringes til alteret. Konfirmanter eller eldre ungdommer kan være viktige ressurser som tekstlesere eller ved forbønnen. Det er lagt opp til et de fleste gudstjenesteleddene skal ha en forholdsvis fast normalordning (f.eks. valg av forbønn), samtidig som det flere steder er åpnet for at enkelte gudstjenester kan ha andre utforminger av en rekke ledd. At det er lagt opp til en forholdsvis fast struktur som det normale, er både for å øke gjenkjenneligheten fra gudstjeneste til gudstjeneste, men også for å unngå at det må tys til improvisasjoner i forberedelsene.

I. SAMLING

Forberedelse (jfr. ledd 1 i høymessen)

- Klokkinging
- Kort informasjon om dagens gudstjeneste
- Avsluttes med: "La oss være stille for Gud" eller en lignende formulering.
- Kort stillhet
- Tre klokkeslag

Prosesjon og inngangssalme (jfr. ledd 2 i høymesse)

Normalt begynner familiegudstjenesten med prosesjon – hvor barn/grupper/personer som medvirker ved gudstjenesten deltar, også dåpsfølger. (Prosesjon kan bortfalle ved enkelte anledninger – avgjøres av liturg og organist.) Det spilles orgel, eventuelt andre instrumenter, under prosesjonen. Det kan også være korsang. Dette avgjøres av organisten, som gudstjenestens musikalske leder. Første salme begynner normalt etter at prosesjonsfølget har funnet sine plasser – men salmen kan også synges under prosesjonen (liturg og organist avgjør i det enkelte tilfellet).

Inngangordsord (jfr. ledd 3 i høymesse)

Liturg: Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.

Før inngangordsordene kan liturgen si: "Kjære menighet".

Inngangordsordene kan ledsages av innslag som angir gudstjenestens særpreg og tema.

Samlingsbønn. Kan ledes av et litt større barn, liturgen eller en annen voksen.

(Jfr. ledd 4 i høymesse.)

Alle:

Gud, du er midt iblant oss.

Du omgir oss på alle sider.

Hold oss i din hånd.

(Kan bes av alle, eller som "hermebønn" ved at den som leder bønnen, sier en og en setning som gjentas av alle. Hentet fra Ordning for hovedgudstjeneste i "Gudstjeneste for Den norske kirke", 2011, side 2.30.)

Synsbejkenelse (jfr. ledd 5 i høymesse)

Liturg: Jesus sier: Vi skal elske vår neste som oss selv. La oss nå bøye oss for Gud og be om tilgivelse.

Alle:

Gud, vær meg nådig!

Tilgi meg min synd for Jesu Kristi skyld.

Skap i meg et rent hjerte,

og gi meg visdom og mot til å gjøre det gode.

I enkelte gudstjenester kan det brukes en lokalt utformet synsbejkenelse etter den modellen som er angitt i Ordning for hovedgudstjeneste, side 2.37 (der kalt versjon 7). Liturgen avgjør om dette skal skje, og hvordan den skal forberedes.

Kyrie (jfr. ledd 6 i høymesse)

Normalt brukes Trond Kvernos Kyrie på side 678 i det nye liturgiforslaget (permen "Liturgisk musikk", 2011), hvor menigheten gjentar etter liturgen. Andre kyrier kan også brukes, det avgjøres i så fall av liturg og organist.

Gloria (jfr. ledd 7 i høymesse)

Liturg: Ære være Gud i det høyeste!

Alle synger:

Og fred på jorden blant mennesker som Gud har glede i.

(og fortsetter umiddelbart med:)

(NoS 943:)

Måne og sol, skyer og vind,

og blomster og barn,

skapte vår Gud.

Himmel og jord, allting er hans.

Herren vår gud vil vi takke.

Refr.:

Herre, vi takker deg. Herre, vi priser deg.

Herre, vi synger ditt hellige navn.

Jesus, Guds sønn,
død på et kors for alle, for oss,
lever i dag.
Ja, han er her. Ja, han er her.
Herren vår gud vil vi takke.

Refr.

Ånden, vår trøst, levende, varm
og hellig og sterk,
taler om Gud.
Bærer oss fram dag etter dag.
Herren vår gud vil vi takke.

Refr.

Dåp

Hvis det er dåp i gudstjenesten, plasseres den her. Jfr. at den i høymessen kommer etter ledd 7, Gloria. Hvis det er både dåp og nattverd i gudstjenesten, utelates Fadervår i dåpsliturgien. I forbindelse med dåpen synges en **dåpssalme**.

II. ORDET

Tekstlesning (jfr. ledd 12 i høymesse)

Liturg: La oss høre Herrens ord!

Det er normalt bare én lesning. Evangelieteksten, som vanligvis er prekanteksten, leses fra lesepulten av liturgen eller en annen. Alle reiser seg under evangelielesningen. Hvis det prekes over en annen tekst, leses den i tillegg (og da i prekenen). Tekstlesningen kan samordnes med dramatiserende innslag. I så fall blir menigheten sittende, så det er lettere å se for alle.

Salme (jfr. ledd 10/12 i høymesse)

Én av salmene før/etter preken/trosbekjennelse kan erstattes av eller kombineres med korinnslag.

Preken (jfr. ledd 13 i høymesse)

Predikanten preker over den foreskrevne tekst eller over en annen av de tekster som er bestemt for dagen. I enkelte tilfeller kan det prekes over en fritt valgt bibeltekst. Hvis det prekes over en annen tekst enn evangelieteksten, leses den her. Hvis det prekes over evangelieteksten, som er det normale, kan deler av den leses en gang til. I forbindelse med tekstlesning eller preken kan det legges inn aktualiserende, dramatiserende eller aktiviserende innslag som er samordnet med prekenens innhold.

Trosbekjennelse (jfr. ledd 14 i høymesse)

Den apostoliske trosbekjennelsen benyttes. Trosbekjennelsen utelates her dersom det er dåp i gudstjenesten.

Salme (jfr. ledd 15 i høymesse)

Én av salmene før/etter preken/trosbekjennelse kan erstattes av eller kombineres med korinnslag.

III. FORBØNN

Kunngjøring (jfr. ledd 16 i høymesse). Kunngjøringene skal være korte.

Evt. takkoffer (jfr. ledd 18 i høymesse)

Hvis det ikke er nattverd, tas ofringen opp her (etter kunngjøringene). Den kan ledsages av musikkinnslag, eventuelt en salme. Offeret samles vanligvis inn i benkeradene. Liturgen ber en kort takkebønn etter at offeret er båret fram til alteret.

Forbønn (jfr. ledd 17 i høymesse)

Som forbønn brukes enten den ferdig formulerte bønnen nedenfor eller en forbønn utformet av liturgen, gjerne i samarbeid med medvirkende barn/ungdommer/familier. Forbønnen ledes av liturgen eller en medliturg. De enkelte bønneavsnitt kan leses av flere.

Etter hvert bønneavsnitt synges som **forbønnssvar** det samme forbønnssvaret som blir vedtatt i lokal grunnordning for hovedgudstjeneste *høymesse*.

Liturg/medliturg:

Herre, vår Gud,
bevar våre hjem og dem som står oss nær.
Lær oss å dele med andre.
Vær hos alle syke og ensomme.
Vi ber for alle som har det vondt,
vi ber for dem som ikke kan spise seg mette,
og for dem som fryser,
og for dem som har mistet far eller mor.
Vi ber for dem som er mishandlet av voksne
og plaget av andre barn.
Vi ber for alle som er redde for morgendagen.
Herre, dine barn ber deg.

Alle synger: [Samme forbønnssvar som i høymessen.]

Liturg/medliturg:

Herre, vår Gud,
la det bli fred og rettferdighet i verden,
så alle store og små får det de trenger.
Vi ber for dem som bor i land hvor det er krig,
for dem som lever i flyktningleirer,
Herre, dine barn ber deg.

Alle synger: [Samme forbønnssvar som i høymessen.]

Liturg/medliturg:

Herre, vår Gud,
kom til dem som ikke vet hvem du er.
Lær oss å fortelle om deg med våre ord,
og vise hvem du er, med det vi gjør.
Bevar vår menighet
og kirken i hele verden.
Herre, dine barn ber deg.

Alle synger: [Samme forbønnssvar som i høymessen.]

Vi minnes de døde og ber for de sørgende

Medliturg/liturg: Vi reiser oss.

Menigheten reiser seg.

Medliturg/liturg: La oss minnes dem i vår menighet det er holdt gravferd for siden sist vi var samlet.
Navnene til de avdøde, med fødselsår eller alder, leses opp.
Kort stillhet.

Medliturg/liturg: Lær oss å telle våre dager så vi kan få visdom i hjertet.
Salme 90, 12.

Liturg/medliturg: Barmhjertige Gud, trøst de sørgende og vær dem nær i tiden som kommer.

Alle synger: [Samme forbønnsvar som i høymessen.]
*(Hvis det verken er dåp eller nattverd i gudstjenesten, følger **Fadervår** her:)*

Alle:
Vår Far i himmelen.
La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød,
og tilgi oss vår skyld,
slik også vi tilgir våre skyldnere.
Og la oss ikke komme i fristelse,
men frels oss fra det onde.
For riket er ditt,
og makten og æren i evighet.
Amen.

IV. NATTVERD

Hvis det *ikke* er nattverd, samles takkofferet inn som avslutning av kunngjøringene og før forbønnen.
Gudstjenesten fortsetter da med hoveddel V. Sendelse.

Forberedelse av måltidet (jfr. ledd 19 i høymesse)

Salme før nattverden

Som offertoriesalme brukes normalt NoS 658 (Vårt alterbord er dekket), NoS 642 (Når vi deler det brød) eller NoS 633 (Som korn fra vide åkrer). Andre salmer kan også velges.

Menighetens takkoffer

Offeret samles vanligvis inn i benkeradene under salmen. Liturgen ber en kort takkebønn etter at offeret er båret fram til alteret.

Hilsen (jfr. ledd 20 i høymesse)

*Hentet fra Ordning for hovedgudstjeneste, side 2.79 fg: Nattverdordning for særlige anledninger.
("Denne ordning kan brukes i hovedgudstjenester som er særlig lagt til rette for barn og unge... Når hovedgudstjenesten feires som høymesse, brukes den ikke.")*

Liturg: La oss lovprise Gud.

Menigheten reiser seg.

Medliturg: Gud vil vi takke og ære.

Alle: Gud vil vi takke og ære.

Nattverdbønn med innstiftelsesordene (Verba) (jfr. ledd 20 i høymesse)

Liturg: Vi lovsynger deg, Gud, himmelens og jordens skaper.

Du omslutter oss med kjærlighet og omsorg.
Takk for frelsen du har gitt oss gjennom Jesus Kristus.
Vi ber deg: Send din Ånd over oss og dine gaver.

(Eller en av de andre nattverdbønnene på side 2.80 i Ordning for hovedgudstjeneste.)
Deretter følger:

Liturg: Vår Herre, Jesus, Kristus, i den natt da han ble forrådt, tok han et brød, takket, brøt det, gav disiplene og sa: Ta imot og spis! Dette er min kropp som gis for dere. Gjør dette til minne om meg. Likeså tok han kalken etter måltidet, takket, gav dem og sa: Drikk alle av den. Denne kalken er den nye pakt i mitt blod som utøses for dere så syndene blir tilgitt. Gjør dette så ofte som dere drikker det, til minne om meg.

Alle:
Vår Far i himmelen.
La navnet ditt helliges.
La riket ditt komme.
La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød,
og tilgi oss vår skyld,
slik også vi tilgir våre skyldnere.
Og la oss ikke komme i fristelse,
men frels oss fra det onde.
For riket er ditt,
og makten og æren i evighet.
Amen.

Du Guds Lam (Agnus Dei) (jfr. ledd 21 i høymesse) - synges

Liturg:
Og nå, slik Jesus har vist oss, deler vi brødet og vinen, for disse jordiske ting har Gud knyttet sin velsignelse til. Så kom og smak, brød og vin, en gave fra jorden og et verk av menneskers hender, jordisk og himmelsk mat på samme tid. Han gjør oss til sin kropp på jorden, til mennesker som mottar og gir kjærlighet og omsorg.

Nattverdmåltidet (jfr. ledd 21 i høymesse)

Utdelingsmåten er ved intinksjon eller ved kontinuerlig utdeling ved alteret. Liturgen bestemmer dette fra gang til gang.

Etter utdelingen sier *liturgen*:

Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus har nå, i nattverdens brød og vin, gitt oss sin kropp og sitt blod som gir tilgivelse og frelse. Han gir oss mot til å leve og mot til å tro. Fred være med dere.

Måltidets avslutning (jfr. ledd 22 i høymesse)

Liturg: Vi takker deg, nådige Gud, du som gjennom brødet og vinen har gitt oss del i Jesu Kristi seierrike død og oppstandelse. Styrk oss ved din Ånd til vitnesbyrd og tjeneste i verden.
(Eller en annen av takkebønnene på side 2.20-21 i Ordning for hovedgudstjeneste, eller en lokalt utformet takkebønn, eller en annen egnet takkebønn.)

V. SENDELSE

Slutningssalme (jfr. ledd 23 i høymesse)

Menigheten står under siste salme og blir stående til velsignelsen er ferdig. Hvis det er utgangsprosesjon, kan salmen flyttes dit.

Velsignelse (jfr. ledd 24 i høymesse)

Liturgen velger et av alternativene som er satt opp under Ordning for hovedgudstjeneste, side 2.22.

Klokkeslag

Tre ganger tre bønneslag.

Postludium/Utgangsprosesjon/utsendelsesord (jfr. ledd 25/26 i høymesse)

Hvis det er postludium eller korinnslag, sitter vanligvis menigheten. Hvis det er utgangsprosesjon, kan den finne sted under postludiet eller mens det synges en salme og menigheten følger prosesjonen. Salmen kommer da i stedet for "slutningssalme" ovenfor. Hvis det er utgangsprosesjon, sies utsendelsesordene før prosesjonen begynner. Normalt benyttes alternativet "Gå i fred. Tjen Herren med glede."

Utsendelse (jfr. ledd 25 i høymesse)

Hvis det ikke er utgangsprosesjon, sitter menigheten under postludiet. Utsendelsesordene kommer da etter postludiet og sies av liturgen. Normalt benyttes alternativet "Gå i fred. Tjen Herren med glede." (Hvis det er utgangsprosesjon, sies utsendelsesordene før prosesjonen begynner.)

Hovedgudstjeneste nr. 3 – ADVENTSTID

Ordningen for høymesse eller familiegudstjeneste brukes, men med følgende endring:

Adventskrans med fire lys benyttes, samtidig som en synger de aktuelle versene av en egnet adventssalme. Dette kan gjøres på inngangssalmens plass, eller som et selvstendig innslag etter samlingsbønnen.

Hovedgudstjeneste nr. 4 – JULAFTEN

Gudstjenesten består av følgende ledd:

Preludium – Inngangssord – Salme – Samlingsbønn (= dagens bønn) – Gloria – 1. tekstlesning – Salme – 2. tekstlesning (juleevangeliet) – Salme – Preken – Trosbekjennelsen – Salme – Kunngjøring (bare kort informasjon om julens øvrige gudstjenester og offerformålet julaften) – Forbønn – Fadervår – Salme – Velsignelsen ("La oss prise Herren") – Stille bønn med 3x3 klokkeslag – Salme – Postludium – Ofring ved utgangen.

Hovedgudstjeneste nr. 5 – JULEDAG

(og de andre høytidsdagene ["førstedagene"]: påskedag og pinsedag)

Ordningen for høymesse følges, men med følgende endringer:

I prekenens innledningsdel synges et høytidsvers.

Som trosbekjennelse brukes normalt Nicenum (den nikenske trosbekjennelsen), som leses eller synges. Dersom det er dåp, brukes den apostoliske trosbekjennelsen.

Hovedgudstjeneste nr. 6 – FASTETID

(søndagene i fastetiden, ikke eventuelle fastegudstjenester på hverdager)

Ordningen for høymesse følges, men med følgende endringer:

Det skal ikke være Gloria, unntatt på Maria budskapsdag, som ikke regnes til fastetiden. Maria budskapsdag feires som hovedgudstjeneste nr. 1 (evt. nr. 2).

I fastetiden brukes som forbønn Litaniet med fastekollekten. Etter fastekollekten kan det følge en bønn for dagsaktuelle emner. Der minnes også de døde, og det bes for de sørgende (slik som tilsvarende ledd i hovedgudstjeneste nr. 1).

Velsignelsen innledes med "Ta imot velsignelsen".

Hovedgudstjeneste nr. 7 – SKJÆRTORSDAG

Det er ikke dåp eller ofring.

Gudstjenesten består av følgende ledd:

Preludium – Inngangssord – Inngangssalme – Samlingsbønn – Syndsbekjennelse – Kyrie – Dagens bønn – Tekstlesning (innledes med: "Det står skrevet...") – Salme – Preken – Trosbekjennelse – Salme – Litaniet med fastekollekt – Nattverdssalme – Nattverd – Takkebønn for nattverd – Avdekking av alteret og mørklegging av kirken (kan være ledsaget av passende musikk) – Velsignelsen (innledes med "Ta imot velsignelsen") – Stille bønn med 3x3 klokkeslag – Utsendelse: Gå i fred.

Ved mørkleggingen av kirken kan lyset ved gullmosaikken bak alteret beholdes på.

Hovedgudstjeneste nr. 8 – LANGFREDAG

Det er ikke dåp, ofring eller nattverd.

Alterbordet er avdekket (uten lys eller vanlig blomsteroppstilling), kun krusifikset og fem røde roser (som symbol på den korsfestedes fem sår) har plass der.

Gudstjenesten består av følgende ledd:

Preludium – Inngangssord – Inngangssalme – Lidelseshistorien (tekstlesning i samsvar med gjeldende tekstrekke, delt opp med salmevers/musikk imellom) – Preken – Salme – Litaniet med fastekollekt – Fadervår – Slutningssalme – Velsignelsen (innledes med "Ta imot velsignelsen") – Stille bønn med 3x3 klokkeslag – Postludium – Utsendelse: Gå i fred.

Hovedgudstjeneste nr. 9 – BOTS- OG BØNNEDAG

(Bots- og bededag)

Det er ikke dåp, ofring eller nattverd.

Gudstjenesten består av følgende ledd:

Forberedelse – Preludium – Inngangsbønn – Inngangssalme – Tekstlesning (innledes med "Det står skrevet...") – Salme – Preken – Bededagsbønnen – Litaniet – Bededagskollekten – Fadervår – Slutningssalme – Velsignelsen (innledes med "Ta imot velsignelsen") – Stille bønn med 3x3 klokkeslag – Postludium.

Denne gudstjenesten kan inneholde "allment skriftemål". Det avgjøres av liturgen. Til "skriftemålet" benyttes pkt. 2 og 7-9 fra "Skriftemålgudstjeneste" (side 259-269) i Gudstjenestebok for Den norske kirke (1977), del I. Siden dette er ukens hovedgudstjeneste, må kunngjøringer og påminnelse om de døde og bønn for de sørgende (jfr. tilsvarende ledd i hovedgudstjeneste nr. 1) tas med. Liturgen bestemmer hvor i gudstjenesten dette bør komme.

Hovedgudstjeneste nr. 10 – ALLEHELGENSDAG

Det er ikke dåp.

Gudstjenesten følger ordningen for hovedgudstjeneste nr. 1, høymesse.

Til gudstjenesten kan en invitere dem som i årets løp har mistet noen av sine kjære. De som er døde det siste året, kan minnes ved at det er tent eller tennes lys for hver enkelt og/eller at det gis særlig anledning for alle som deltar i gudstjenesten, til å tenne lys i lysgloben eller et annet lysteningssted.

Hovedgudstjeneste nr. 11-13 – KONFIRMASJONSTIDENS SPESIELLE GUDSTJENESTER

11. Gudstjeneste med presentasjon

12. Gudstjeneste med samtale

13. Konfirmasjonsgudstjeneste

Gudstjenestene følger ordningen for hovedgudstjeneste nr. 1, høymesse, men med de tilpasninger som er naturlige ut fra avsnittet om gudstjenester i konfirmasjonstiden i "Gudstjenestebok for Den norske kirke" (1977), del II Kirkelige handlinger, avsnitt III Konfirmasjon (side 71 fg.).